

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

ambulantibus lumen veritatis manifestat. Hinc est A quod sequitur: [*Electa ut sol.*] De qua bene subditur: [*Terribilis ut castrorum acies ordinata.*] Hoc quia jam dictum est, iterum non necesse est exponi, ne sic videatur fastidium generari. Sequitur ergo sponsus, & causam dicit unde tanta virtus in Ecclesia exercebere possit. Visitatione quippe Christi renovatur, & quod in ea tenebrosum est, respectione ejus illuminatur. Et hinc est quod subdens ait:

XI. *Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallis: et inspicerem si florissent vinea, et germinassent mala punica.*

Quid per nuces, nisi perfectos quosque intelligimus, qui dum divinam sapientiam intra corpora sua retinent, quasi nucleum in fragili testa portant? Sunt enim quamplures in Ecclesia, qui assidue divinae scripturae intendunt, quam suavis sit Dominus gustantes, amplius gustare concupiscunt, sancta gaudia in corde ruminant, & ruminantes magis ac magis convalescunt, & tamen foris nescientibus eos, viles apparent; quia ignoratur quam dulcem in suis interioribus cibum portent. Quid isti, nisi nuces existunt, qui nuclei dulcedinem intus ferunt, exterius verò carnis vilitatem præterdunt? De quibus erat

2. Cor. 4. *Habemus thesaurum istum in vasculis fictilibus.* Hortus igitur nucum, corda sunt sanctorum, qui dum Deum valde diligunt, caelestem dulcedinem in intimis gerunt. Unde in Psalmo scriptum est: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te!* Sed quid est quod in hortum nucum sponsus descendit, ut poma videat, cum potius nuces videre debeat? Verumtamen sciendum est, quod maxime corda perfectorum visitat, eisque benignitatis suae suavitatem manifestat; ut per eos ad infirmiores postmodum veniat, & quantum in augmentum justitiae profecerint, per illos cognoscat. Unde scriptum est: *Dominus de caelo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.* Dum enim divina bonitas corda perfectorum illustrat, eosque ad curam proximorum per charitatis sollicitudinem instigat, quid hoc est aliud, nisi quod ad hortum veniens, poma convallis per illos quibus praesidet, prospectat? Tunc enim Dominus videre, vel cognoscere dicitur, cum sanctos suos quos illustrat, ad videndum exhortatur. Sed quid est quod non poma montis, sed poma convallis, ut videat descendit, nisi quod illis respectum suae miserationis tribuit, quos in humilitate persistere cognoscit? De quo per Psalmistam dicitur:

Ps. 137. *Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta a longe cognoscit.* Et ipse Dominus per semetipsum ex voce Prophetae dicit: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & tremementem sermones meos?* Sequitur autem sponsus, & dicit: [*Et inspicerem si florissent vinea, & germinassent mala punica.*] Vineae florent, quando in Ecclesia filij recenter in fide generantur, & ad sanctam conversationem, quasi ad fructus soliditatem, preparantur. Mala punica germinant, quando perfecti quique per exempla sua proximis adificiant, & in novitatem sanctae conversationis per praedicationem & bonorum operum ostensionem invitant. Illud quippe malum punicum, videlicet Apostolus Paulus germinaverat, qui dicebat:

Gal. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Sic etenim in sancta Ecclesia agitur, ut per bonos mali convertantur, per perfectos imperfecti nutriantur, donec & ipsi ad perfectionem veniant, & infirmos quosque sicut ipsi perducti sunt, ad meliora perducant. Hoc Christus Ecclesiae sponsus visitando perficit, respiciendo corpus sanctum conjungit: quia ideo corpus infirmitatis assumptum esse cognoscitur, ut in corpus suae claritatis tota

simul Ecclesia transformetur. Unde beatus Paulus *Phil. 3. 4* ait: *Qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae.* Haec omnia in fine mundi synagoga tandem excitata percipiet, & se tandem haec ignorasse reprehendet, dicens:

Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. XII.

Ac si diceret: Tot virtutes in sancta Ecclesia fieri videns, quare in tanto tempore non percepi? Quare incredula perstisti? Cur tandem per infidelitatem meam in tenebris ignorantiae remansi? Sed propter quadrigas Aminadab conturbatur, quia quandoque per Christi praedicationem ad fidem suscipiendam excitatur. Aminadab enim spontaneus populi mei interpretatur. Et bene proculdubio Christus Jesus à Patre spontaneus populi mei dicitur, quia verè spontanea charitate ad populum salvandum descendit, & ut nos à morte relevaret, pia voluntate & benigna gratia mortem in cruce suscepit. Unde & ipse ad Patrem ait: *Voluntarie sacrificabo tibi.* Et unus *Ps. 51. 4* ex redemptis ad Christum loquens, aiebat: *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua.* Propter quadrigas ergo Aminadab synagoga conturbatur; quia quando tandem quatuor Christi Evangelia in mundo currentia, in cordibus hominum ferventia per fidem contemplatur, mox de infidelitatis suae tenebris confunditur, & oborta confusione salubri, ad poenitentiam commovetur. Cui Ecclesia benignè loquitur, dicens:

Revertere revertere Sunamitis, revertere revertere, ut intueamur te. XIII.

Sunamitis quippe captiva interpretatur. Sunamitis ergo ut revertatur vocatur; quia synagoga in fine mundi fides ab Ecclesia offerretur, ut dignitatem pristinam recipiat, quae sub infidelitatis jugo à demonibus captivatur. Et bene quater reverti admonetur; quia in quatuor mundi partes modò Judaei dispersi sunt, qui ubicumque fuerint, ut dictum est, in fine convertentur, sicut praedictum est per Prophetam: *Si fuerit numerus filiorum Israel velut arena maris, reliquia salva fient.* Revertatur ergo Sunamitis, ut eam intueamur, id est, synagoga ad fidem convertatur, ut in poenitentia sua omnibus ostendat quantum malum fecerit, quando Deum suum in cruce confisgebatur. Sed protinus cum Ecclesia fidem synagogae intueri appetit, sponsus congratulando quasi interrogans respondet, & dicit:

CAPUT VII.

Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? I.

Castra quippe militantium sunt. Castra ergo in Sunamite videbuntur; quia pro fide, quam modò impugnat, tunc robuste contra infideles praeliabitur. Sed quia hoc per sanctam Ecclesiam fiet ut synagoga convertatur, quia sermonibus & exemplis praedicatorum ad fidem convertetur, ideo rectè ad laudem sponsae sponsus se convertit, dicens:

Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis? II.

Filia principis sancta Ecclesia dicitur, quia praedicatione Christi in vitam novam regeneratur, qui per divinitatis potentiam, omni creaturae quam condidit, principatur. Quid autem sunt calceamenta Ecclesiae, nisi exempla praecedentium patrum, quibus in via mundi hujus munitor, ut per omnes tribula-

tiones quæ exurgunt, confidenter calceata gradiantur: Unde alibi prædicatoribus Paulus dicit: *Calceati pedes in preparationem Evangelij pacis*. Calceamenta quippe de mortuis animalibus fiunt. Et nos pedes spiritualiter calceamus, quando à patribus sanctis carne mortuis exempla sumimus; ut ad eorum similitudinem mundi hujus tentationes expugnemus. Potest tamen intelligi quòd Ecclesia calceatur, quando in prædicatione sua ad perferenda insurgentia mala morte Christi munitur. Pulchri ergo sunt sponse gressus calceatæ, quæ filia est principis; quia coram divinis oculis placet officium cuiuslibet electi secundum exempla patrum prædicantis. Sequitur:

III. *Iunctura femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.*

Per duo femora sponse, duo populi Ecclesiæ: per iuncturam femorum, concordia designatur prædicatorum, quibus populi uniuntur, dum ad Fidem catholicam circumcisio & præputium per eos erudiuntur. Qui ut monilia existunt; quia dum in sapientia, qua resurgunt, sancta opera faciunt, quasi in auro lapides gerunt. De quibus sequitur: [*Quæ fabricata sunt manu artificis.*] Manu artificis monilia fabricantur, quia opere Christi prædicatorum pulchri & utiles efficiuntur. Sequitur:

IV. *Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis.*

Umbilicus etiam sanctorum prædicatorum ordo est: qui bene crater esse dicitur, quia dum per eos populus eruditur, vino spiritali ipsorum officio debriatur. Qui bene tornatilis nuncupatur, quia iuxta mores hominum universos necesse est ut lingua prædicatoris volvetur. Qui poculis non indiget; quia quod aliis propinat, necesse est ut abundantius ceteris bibat, & plenius quod dat, contineat. Sequitur:

V. *Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.*

Per ventrem, populi latitudo designatur: qui bene sicut acervus tritici liliis vallatur; quia dum operibus sanctis intendens, in cæleste horreum præparatur, exemplis sanctorum, ut perseveret, undique munitur; de quibus iterum dicitur:

VI. *Duo ubera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli.*

Duo ubera, duo populi existunt: quia dum in amore fraterno semper vivunt, se invicem lacte pietatis in charitate nutriunt. Qui bene duo hinnuli caprea gemelli nominantur: quia dum per prædicationem synagoga in fide geniti, ejus scripturis nutriuntur, in spe æternitatis intendentes, quasi in montibus concordēs pascuntur. De quibus prædicatoribus sequitur:

VII. *Collum tuum sicut turris eburnea.*

Collum sponse sicut turris eburnea dicitur; quia prædicatoribus Ecclesiæ & alti per contemplationem, & fortes per sanctorum operum exercitationem, & pretiosi per divinam sapientiam habentur. De quibus iterum dicitur:

VIII. *Oculi tui sicut piscina in Hesebon, quæ sunt in porta filie multitudinis.*

Hesebon cingulum mœoris interpretatur. Oculi ergo sponse sicut piscinæ in Hesebon dicuntur; quia dum de peregrinatione sua contristantur, & mœ-

S. Greg. Tom. III.

rore corroborati, contra spirituales hostes accinguntur, lacrymis se lavant, ut per eos populi convenienter coram Deo mudentur. In porta autem filie multitudinis sunt: quia in fide stant, per quam Ecclesiæ multitudinem ad cælestia introducunt. Sequitur:

Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum. IX.

In naso odoris discretio habetur. Per nasum ergo discretio prædicatorum designatur: quia per eos nobis virtutum odores, & vitiorum factores demonstrantur. Sed nasus sicut turris Libani existit: quia dum semel prædicator aqua Baptismatis lavatur, & quotidianis lacrymis à peccatis quæ contra Deum commiserunt, dealbantur, digni fiunt ut ad altiora magis ac magis per fortitudinem erigantur. Sed turris contra Damascum respicit: quia peccatoribus semper sanctus quilibet prædicator contradicit. Damascus quippe sanguineus interpretatur, & peccatrici genti dicitur: *Manus tua plena sunt sanguine*. Sed quia de membris dixit, dignum est ut de capite loquatur. Ideo subditur:

Caput tuum ut Carmelus, & coma capitis tui ut purpura Regis juncta canalibus. X.

Caput Ecclesiæ Christus: qui bene ut Carmelus dicitur; quia ipse per passionem quam sustinuit, ad gloriam Patris est exaltatus. De quo scriptum est: *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium*. In Carmelo quippe Elias orans obtinuit pluviam: & nos in Carmelo orantes pluviam impetramus, quando in Christum credentes Christum desideramus, & à Patre irrigationem gratiæ suscipimus, quam rogamus. Moraliter autem caput sponse mens vocatur: quia sicut à capite membra, sic à mente omnes cogitationes nostri disponuntur. Carmelus autem scientia circumcisionis interpretatur. Caput ergo sponse ut Carmelus esse perhibetur; quia qualibet sancta mens novit qualiter dignè circumcidatur; novit quia nihil est quidquid in corpore agitur, si mens immunda fuerit, quæ templum Christi si efficitur, ab ipso inhabitatur. Quod quia Pharisei non agebant, ideo dicebat beatus Stephanus eis qui eum occidebant: *Dura cervicis, & incurvatis cordibus & auribus, vos semper resistis Spiritui sancto*. Comæ autem capitis ejus ut purpura Regis juncta canalibus esse memorantur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad vestem quæ supposita est, currit, ut vestis tingatur; & inde nomen accipit, ut tincta colore purpureo purpura vocetur; quæ omnia sanctæ menti congruunt, si intelligantur. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mentis, quæ in canalibus ligantur, quia in scripturis divinis ne inutiliter fluant, stringuntur. Super quas aqua projicitur, quæ vestem regiam currens tingit: quia dum in cogitationibus sanctæ mentis, gratia cælestis suscipitur, totam animam in celeste ornamentum componit: ita ut jam tota anima in vitam æternam inardescat, & ad æternum sponsum etiam per sanguinem martyrij pergere concupiscat. De tota quippe Ecclesia Paulus dicit: *Qui exhibuit sibi Ecclesiam, vestem sine macula & ruga*. Et de singulis Ecclesiæ fidelibus dicitur: *His omnibus velut ornamento vestieris*. Sic tinctæ ergo, sic pulchræ, sic purpureæ factæ sponse adgaudens sponsus loquitur, dicens:

Quàm pulchra es, et quàm decora charissima in deliciis. XI.

Notandum quòd charissima in deliciis dicitur,

li ij

quia ad charitatem & familiaritatem Christi non A
peruenit, quisquis scripturæ sanctæ deliciis abun-
dare non contendit. Inde enim dicitur: *Omni ha-*
benti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet,
& quod videtur habere, auferetur ab eo. His enim
deliciis qui abundat, refectus: his refectus, assidue
ad maiora percipienda preparatur. Unde & huic
sponsæ charissimæ dicitur:

XII. *Statura tua assimilata est palma, & ubera*
tua botris.

Palma quippe dum crescit, deorsum stringitur,
& sursum dilatur. Sic sancta anima ab imis ad
minima incipit, & paulatim ad maiora crescendo,
usque ad amplitudinem perfectæ charitatis pervenit.
Nemo enim, sicut scriptum est, repente fit summus. B
In Psalmo autem de iusto homine dicitur: *Iustus ut*
palma florebit. Ubera autem sponsæ, duo præcepta
charitatis existunt; quæ animam quam possident,
vino cælesti inebriant & nutriunt. Potest tamen
per palmam crux Christi intelligi. Palma enim in
sublime valde crescens, dulcissimos fructus gignit:
& crux Christi cælestem cibum nobis preparavit.
Cui statura sponsæ assimilatur: quia pro Christo
mori non dubitat, quisquis Christum valde diligens
digne imitatur. De palma sequitur sponsus, dicens:

XIII. *Dixi, Ascendam in palmam, & apprehen-*
dam fructus ejus: & erunt ubera tua
sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut
malorum.

Dixit verè, & ascendit: quia sicut ante sæcula pro
morte nostra mori disposuit, sic in fine mundi pro-
pitius & verax adimplevit. In palmam ergo ascendit,
& fructus ejus apprehendit: quia in cruce suspensus,
fructum vitæ invenit ac apprehendit, & nobis tri-
buit. Unde adimpletum est quod sequitur: [*Et*
erunt ubera tua sicut botri vineæ.] Verè per crucem
ubera sponsæ sicut botri vineæ existunt; quia in
morte Christi duo præcepta charitatis sensus animæ
susceperunt, quibus pasta anima debrietur, debria-
ta posteriora obliviscatur, & in anteriora extendat.
His uberibus etiam proximos quosque nutrit,
ac roboratos secum ad ea quæ concupiscit perducit.
Unde scriptum est: *Qui audit, dicat veni.* Sequi-
tur: [*Et odor oris tui sicut malorum.*] Mala puni-
ca, de quibus superius tam sæpe dictum est, hic re-
memorantur, quorum odori odor oris sponsæ bene
designari superius diximus. Per os autem sponsæ hic
debere intelligi ejus prædicationem putamus. Quæ
dum virtutes Martyrum prædicat, dum ad eorum
similitudinem animos audientium instigat, dum in
unius prædicatione fidei multas virtutes esse manife-
stat, quid aliud quàm malorum odorem in ore por-
tat? Quia & ruborem corticis in martyrio ostendit
quod prædicat, & in virtutibus multitudinem gra-
norum sub eadem fide quasi sub eodem cortice de-
monstrat. De quo & subditur:

XIV. *Guttur tuum quasi vinum optimum, dignum*
dilecto meo ad potandum, labiisque & den-
tibus illius ad ruminandum.

In gutture quippe vox est. Per guttur ergo ipsa
prædicatio iterum designatur: quæ quasi vinum opti-
mum esse dicitur, quia mentes hominum inebriat,
ut præteritorum, sicut dictum est, obliviscantur,
& in anteriora currentes non lassentur. De quo
sponsa, verbum de ore sponsi suscipiens, adjungit:
[*Dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & den-*
tibus illius ad ruminandum.] Tale est sponsæ vinum,
ut dignum sit dilecto ad potandum: quia dum sancta

Ecclesia fidem veram prædicat, dum auditores suos
ad sancta opera excitat, dum solum Christum dilige-
re, imitari, amplecti, bonum esse, verbis & operibus
demonstrat, quid aliud quàm vinum suum dignum
facit, ut in ore sponsi dulce sapiat? Quod bene Chri-
stus potare dicitur: quia à corpore suo, id est, à popu-
lis fidelibus amabiliter potatur. De quo notandum
est quod omnes portant, sed labia sola & soli dentes
ruminant: quia dum Ecclesia per sanctos suos prædi-
cat, omnes quidem audiunt, sed non omnes quanta
sit virtus sententiarum quæ dicuntur, discernunt.
Labia verò & dentes ruminant; quia dum perfectio-
res quique post auditum verba ad memoriam revo-
cant, dum audita quæque exercitatione assidua cogi-
tant, quasi ad os revocantes quod sumpserunt,
quanta sit virtus cibi quem comedunt, sentiunt. Id-
circo in lege scribitur, quia animal quod non rumi-
nat, immundum habetur: quia quisquis bona quæ
audit sive legit, non recogitat, vacans à sanctis cogi-
tationibus, necessaridè immundas congregat. Se-
quitur sponsa & dicit:

Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus. XV.

Ac si diceret: Quoniam fide ac dilectione soli Chri-
sto adhæreo, solum sequor, solum cum Patre & Spi-
ritu sancto unum Deum videre concupisco, respec-
tionis ejus suavitatem, visitationis benignitatem,
conversationis dulcedinem gaudenter experior, ex-
periens proclamo:

Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, com-
moremur in villis: mane surgamus ad vi-
neas, videamus si floruit vinea, si flores
fructus parturiunt, si floruerunt mala pu-
nica: ibi dabo tibi ubera mea XVI.

Dum sponsa sponsi dulcedinem experta se reficit,
de proximo etiam cogitat, quem ipsius sponsi præce-
pto sicut se diligit: & quia sponsi præcepta vel secreta
intelligit, etiam ut alij intelligant concupiscit, dicens:
[*Veni dilecte mi, egrediamur in agrum.*] Ager quippe,
teste Veritate, est hic mundus. In agrum verò
cum sponsa sponsus egreditur, quando Verbum Dei
carne suscepta, in thalamo Virginis mundo mon-
stratur. In villis commoratur, quando gentes per fi-
dem visitat, quam recipientibus largitur. Manè ad
vineas surgit; quia post resurrectionem suam in gloria
Patris sedens, Ecclesias quas constituit, etiam de-
fendit. Si floruit vinea conspicit; quia omnem pro-
fectum Ecclesiæ districto examine perpendit. Videri
si flores fructus parturiunt; quia perspicit ad quem
profectum teneri quique & imperfecti excreverunt.
Videri etiam si floruerunt mala punica; quia perfectos
quosque respicit, & quid utilitatis in proximis
habeant, quasi in floribus fructum arborum cognoscit,
de quibus bene sequitur: [*Ibi dabo tibi ubera mea.*]
In malis punicis dat sponso sponsa ubera; quia in
perfectis vivit charitas gemina, ex qua dum infirma
membra in Ecclesia nutriunt, quasi Christum la-
ctant, quem in minimis suis esse præsentem cognoscunt.
De quibus bene subditur:

E *Mandragoræ dederunt odorem suum in portis* XVII
nostris.

Quid per mandragoras, herbam scilicet medici-
nalem & odoriferam, nisi virtus perfectorum intelli-
gitur? Per quam perfecti quique dum imperfecto-
rum infirmitatibus medentur, in fide quam prædi-
cant, id est, in portis Ecclesiæ veri medici esse com-
probantur. Qui dum exempla bonorum operum circum-
quaque per sanctam famam tribuunt, quasi
odorem quo ægroti sanentur, aspergunt. Sequitur:

Omnia poma, nova et vetera, dilecte mi, ser- XVIII
vavi tibi.

Hic per poma, sensus scripturarum sanctarum intelliguntur: quae dum ex patribus sanctis ad nos usque perveniunt, & creduntur, quasi ex arboribus poma exurgunt, quibus animae delectantur. Omnia ergo poma, nova & vetera dilecto suo sponsa servat; quia sic novum Testamentum Ecclesia catholica recipit, ut vetus non abiciat: sic vetus veneratur, ut novum semper in ipsis sacrificiis carnalibus per spiritum intelligat, in novo scilicet Christum venisse congaudens, in veteri autem semper venturum expectans, & dicens:

CAPUT VIII.

I. **Q**uis mihi det te fratrem meum suggerentem ubera matris meae, ut inveniam te solum foris, & deoscular, & jam me nemo despiciat?

IN veteri lege Ecclesia postea Christum exoptabat, & expectabat, & in secreto Patris manentem, foras venire per carnem ad humanos oculos non mediocriter cupiebat. Unde & David desiderans dicebat: *Exurge, & ne repellas in sinem.* Et alibi: *Inclina calos tuos, & desce.* Et Isaia valde cupiens cum videre, dicebat: *Vinam dirumperes calos, & descenderes.* Vult ergo sponsum foris sponsa invenire, & deosculari: quia concupiscit sub lege posita ut per carnem appareat; ut ei per amorem serviat, cui prius non accepta gratia, plus timore quam amore serviebat. Post cujus osculum jam a nemine despicitur: quia postquam Christus venit, & fidelibus suis spiritum libertatis infudit, ab ipsis etiam Angelis Ecclesia honoratur. Hinc est quod Josue Angelum adoravit; Joanni vero volenti se adorare dixit: *Vide ne feceris, confervus tuus sum, & unus fratrum tuorum habentium testimonium Iesu.* Sed quia venientem Ecclesia suscepit, synagoga repulit, quae iterum eum in fine mundi suscipiet & amabit, ideo subsequitur Ecclesia, & dicit:

Ps. 43. Ps. 143. Isai. 64.

Josue. d. Apoc. 22. b

II. **A**pprehendam te, et ducam in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae. Ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino conditum, et mustum malorum granatorum meorum.

Apprehensum in domum matris suae ducit, quia synagoga in fine mundi Christum, in quem credit, praedicabit: dumque per praedicationem Ecclesiae susceptus fuerit, ibi Ecclesiam docebit: quia se doceri gaudebit, quando synagogam jam idem corpus factam erudiri secum videbit. Poculum ex vino conditum Ecclesia dabit, quia ipsi synagoga novum Testamentum cum veteri praedicabit: & quasi vino poculum condiet, quia dulcedinem Evangelij testimonij legis, quae aspera est, ut robustius teneatur, cinget. Mustum vero malorum granatorum suorum tribuet, quia fortium virorum qui unitatem Ecclesiae etiam in martyrio tenuerunt, exempla apponer, ut ad eorum similitudinem synagoga inardescat, & antichristi persecutionibus, Martyrum praecedentium exemplis roborata non succumbat. Cum enim fortium pugnantium victorias audierit, ad eorum imitationem pugnam subire non dubitabit. Quod aperte manifestat cum subjungit:

III. **L**ava ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

Lava Christi vita praesens, dextera vero vita beata habetur. Caput autem nostrum spiritualiter mens esse perhibetur. Dicit ergo synagoga praedicationibus Ecclesiae jam conversa, exemplis roborata, imitatione sublevata: [*Lava ejus sub capite meo, &*

dextera illius amplexabitur me.] Ac si diceret: Quoniam nunc tandem Christi fidem teneo, ejus ineffabilem gratiam experior concupiscibilem, & quam desiderare nesciebam dulcedinem sentio: jam terrena omnia postpono, etiam ipsam vitam carnis pro ejus amore contemno, & ad ejus beatitudinem vindendam totis desideriis anheho. Hoc quippe quod rem aliquam amplectitur, ipsam quam amplectitur rem, ex omni parte intra se habere non ignoratur. Lava ergo sub capite est, & dextera amplexatur, quando sancta anima menti ea quae videt supponit, & ea quae non videt, omni conatu & universis suis cogitationibus appetit. Sunt quippe modo nonnulli, qui tanto desiderio caelestia sectantur, ut omnia visibilia pro nihilo reputent; mentem suam caelestibus studiis sine intermissione occupent; ut nihil aliud agere libeat; quidquid extra spiritalem actionem est, animus fastidiat, hanc solam diligit, cetera contemnat, nisi forte ea isti necessaria esse cognoscat. Isti vero sub capite lavam habent, qui mente erecta ad beatitudinem Christi currentes, vitam praesentem sub se vident. Et dextera Christi eos amplexatur; quia ex omni parte eos dilectio caelestis intra se retinens tuetur. Hujusmodi quippe viri sancto otio delectantur, in quo vitae beatae delectatione concupiscibiliter per contemplationem perfuuntur. In qua contemplatione oculum cordis mundant, ut Deum adhuc etiam in hac carne positi, quantum humanae infirmitati datum est, videant, cujus visione se illuminent, suavitare reficiant. Isti illam beatitudinem jam aliquantulum experiuntur, de qua in Evangelio Veritatis voce dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Quod enim futurum est, jam in eis incipit compleri: quia etsi in hoc mundo adhuc in carne vivunt, jam tamen per hoc quod maius est in eis, extra carnem sunt. In his impletur quod per Psalmistam divina voce praecipitur: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* Hi enim quod sine mundi strepitu vivunt, eodem mentem in Dei visione per desiderium & contemplationem figunt. Et quoniam tales multi ex synagoga in fine mundi, ut credimus, per conversationem erunt, bene ad hujusmodi dictum intelligitur: [*Lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.*] De quibus & pro quibus sponsum loquitur consequenter:

IV. **A**djuvo vos filia Hierusalem, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Sed quia jam illud superius exposuimus, iterum exponere recusamus. Sed de eadem synagoga jam facta Ecclesia, filiae Hierusalem admirantes interrogant & dicunt:

V. **Q**ua est ista quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?

Sancta Ecclesia, vel quaelibet sancta anima, de deserto ascendit, quia in exilio hujus peregrinationis posita, ad caelestia gaudia mente & cogitationibus tendit. Unde & Paulus dicebat: *Nostri conversatio in caelis est.* Deliciis affluit, quia sanctae scripturae meditationibus intendens, caelesti pabulo assidue mentem pascit. Super dilectum innititur, quia in solius Christi auxilio confidens, eo largiente ab exilio ad patriam transfertur. Ipsa quippe Veritas omnibus fidelibus ait: *Sine me nihil poteris facere.* Unde vero accepit, ut ab infimis ad superiora, a deserto ad regnum ascendere possit, manifestat dilectus cum subdit:

VI. **S**ub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

Quid per arborem malam, nisi sancta crux des-

EGO
IIM
m.3